

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.07.2009, sp. zn. 25 Cdo 1821/2007, ECLI:CZ:NS:2009:25.CDO.1821.2007.1

Číslo: 29/2010

Právní věta: Kolektivní správce autorských práv je oprávněn, aby svým jménem na účet jednotlivých autorů uplatnil v soudním řízení vůči státu nároky na náhradu škody, spočívající v tom, že autorům ušel zisk z odměn, které jim měly být po vybrání přerozděleny kolektivním správcem, jemuž v této činnosti zabránil nesprávný úřední postup ministerstva.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.07.2009

Spisová značka: 25 Cdo 1821/2007

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 3-4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla:

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně (kolektivní správce práv podle autorského zákona) se domáhala zaplacení částky 77 548 833 Kč jako náhrady škody vzniklé z nesprávného úředního postupu žalované, která jí nevydala v zákonné lhůtě správní rozhodnutí o oprávnění k výkonu kolektivní správy autorských práv podle § 106 odst. 7 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále též jen „autorský zákon“), a tím žalobkyni znemožnila v letech 2001 - 2003 vykonávat kolektivní správu autorských práv ve formě výběru odměn pro jejich nositele.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 6. 4. 2006 žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Po poučení podle § 118a odst. 2 o. s. ř. o jiném právním názoru žalobu bez dokazování zamítl s odůvodněním, že žalobkyně není ve sporu aktivně legitimována, neboť z autorského zákona pro ni nevyplývá oprávnění za každého poškozeného nositele práv, kterého jako kolektivní správce zastupuje podle § 95 až § 100 autorského zákona, uplatňovat nárok na náhradu tvrzené škody. Uplatněný nárok nepředstavuje ani ušlý zisk na straně žalobkyně, neboť kolektivní správa není podnikáním prováděným za účelem dosažení zisku.

K odvolání žalobkyně M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 13. 12. 2006 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Uvedl, že žalovaná se dopustila nesprávného úředního postupu podle § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o

změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), tím, že v zákonem stanovené lhůtě nezahájila řízení a nevydala rozhodnutí podle § 106 odst. 7 autorského zákona; žalobkyni však ušlý zisk v příčinné souvislosti s tím nevznikl. Je totiž občanským sdružením vykonávajícím kolektivní správu nevydělečně, tj. nikoliv za účelem dosažení zisku, a je proto oprávněna požadovat pouze náhradu účelně vynaložených nákladů, které jí v tomto případě s ohledem na skutečnost, že v rozhodné době kolektivní správu nevykonávala, taktéž nevznikly. Autorský zákon nedává kolektivnímu správci oprávnění domáhat se náhrady škody z důvodu neoprávněného výkonu povinně kolektivně spravovaných práv, kde poškozenými jsou jednotliví nositelé autorských práv, takže právní závěr soudu prvního stupně o nedostatku aktivní legitimace žalobkyně je zcela správný. Odvolací soud kromě toho uvedl, že nositelé práv obdrželi v rozhodné době odměny od jiného kolektivního správce.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. pro právní otázku, zda je kolektivní správce aktivně legitimován vznést svým jménem na účet zastupovaných nositelů práv nárok na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem podle zákona č. 82/1998 Sb. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o nedostatku aktivní legitimace a tvrdí, že z § 96 odst. 2 a § 101 odst. 9 autorského zákona vyplývá oprávnění kolektivního správce k zákonnému zastoupení nositelů autorských práv, které tito nositelé nemohou vykonávat samostatně, nýbrž pouze prostřednictvím příslušného kolektivního správce; ten je podle § 100 odst. 2 autorského zákona zastupuje svým jménem, avšak na jejich účet (v této souvislosti odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [32 Odo 1378/2004](#) a [32 Odo 635/2003](#)). Stanoví-li tedy autorský zákon, že kolektivní správce zastupuje nositele autorských práv přímo na základě zákona, zahrnuje toto zákonné oprávnění i zastupování v řízení o nároku na náhradu škody; odvolací soud tedy nesprávně dovodil, že kolektivní správce nemůže uplatňovat svým jménem na účet zastupovaných nositelů práv žádné nároky (uvedený závěr je v rozporu např. s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2006, sp. zn. [30 Cdo 1692/2006](#)). Žalobkyně má za to, že § 100 odst. 1 písm. i) autorského zákona zakládá povinnost, nikoliv jen oprávnění kolektivního správce domáhat se náhrady škody i v případě, kdy povolení k výkonu kolektivně spravovaných práv mu není ministerstvem kultury uděleno, ačkoliv se tak mělo stát, tedy nejen pokud jde o neoprávněný výkon kolektivně spravovaných práv; v opačném případě by nárok na náhradu škody musel uplatnit každý z autorů samostatně. Brojí i proti závěru odvolacího soudu o neexistenci škody a namítá, že ušlého zisku mohou dosahovat i nepodnikatelé, tj. subjekty založené nikoliv za účelem dosažení zisku. Kolektivnímu správci totiž vznikají při jeho činnosti jak náklady fixní (bez ohledu na to, zda a v jakém rozsahu kolektivní správu vykonává, a které žalobkyni vznikly i přesto, že v důsledku nesprávného úředního postupu žalované nemohla kolektivní správu vykonávat), tak náklady pohyblivé, odvíjející se od skutečného výkonu kolektivní správy. Zjištění odvolacího soudu, že nositelé práv obdrželi v rozhodné době odměny od jiného kolektivního správce (občanského sdružení D., jehož oprávnění zrušil z podnětu Nejvyšší státní zástupkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 9 Ca 202/2005) není opřeno o žádné provedené dokazování; je sice skutečností, že od 10. 7. 2002 byla D. pověřena kolektivní správou práv výtvarníků děl audiovizuálně užitých, nikoliv však kolektivní správou práv „klasických výtvarníků“, z toho důvodu také žalobce požaduje pouze náhradu ušlých autorských odměn této skupiny tzv. klasických výtvarníků. Na podporu svých tvrzení odkazuje dále na Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ve věci podnětů kolektivního správce OOA-S ze dne 16. 3. 2005, nálezy Ústavního soudu ČR ze dne 5. 5. 1999, sp. zn. II ÚS 321/98, a ze dne 27. 3. 2003, sp. zn. IV ÚS 690/01 (posledně uvedeným rozhodl Ústavní soud ČR o ústavní stížnosti žalobkyně proti nečinnosti žalované tak, že jí vyhověl, takže žalovaná byla nucena zahájit řízení podle § 106 odst. 7 autorského zákona, avšak obě její posléze vydaná rozhodnutí byla pro nezákonnost zrušena), a namítá též porušení čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ze všech shora uvedených důvodů navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření vytkla dovolání popis skutkových aspektů věci na úkor právní argumentace, z nichž některé nemají ani oporu ve spise a nevymezují žádnou otázku zásadního právního významu, neboť aktivní legitimaci účastníků řízení řeší soudy běžně a vždy pouze ve spojení s posouzením jedinečného skutkového základu (v této souvislosti odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2001, sp. zn. [22 Cdo 604/2000](#), a ze dne 29. 1. 2001, sp. zn. [22 Cdo 1603/99](#)). Právní úprava obsažená v autorském zákoně a zákoně č. 82/1998 Sb. je jednoznačná, srozumitelná a nečiní v praxi žádné výkladové ani aplikační potíže. Neudělením oprávnění k výkonu kolektivní správy nebylo zasaženo do subjektivních práv žalobkyně tak, že by jí vznikla škoda, neboť tím, že kolektivní správu nerealizovala, účelově žádné náklady ani nehradila (§ 97 odst. 1, 3 a § 100 odst. 3 autorského zákona). Z žádného ustanovení autorského zákona nelze dovodit oprávnění kolektivního správce domáhat se nároku na náhradu škody, natož z důvodu neoprávněného výkonu povinně kolektivně spravovaného práva. Ani oprávněným nositelům práv nebyla při výkonu veřejné moci způsobena žádná škoda, neboť své odměny obdrželi prostřednictvím jiného kolektivního správce (D.), který k tomu měl potřebné oprávnění na základě rozhodnutí Ministerstva kultury ze dne 10. 7. 2002, sp. zn. 380/2/2001. Až s účinností od 20. 5. 2006 je kolektivní správce povinen vlastním jménem na účet zastupovaných nositelů práv domáhat se také nároku na náhradu škody, avšak pouze vůči neoprávněnému uživateli díla, nikoliv vůči orgánu veřejné moci. Jelikož nejsou splněny podmínky přípustnosti dovolání, žalovaná navrhuje, aby bylo dovolání jako nepřipustné odmítnuto a žalobkyni uloženo zaplatit žalované náhradu nákladů dovolacího řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolání projednal a rozhodl o něm podle dosavadních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 7. 2009 – srov. bod 12. Čl. II zákona č. 7/2009 Sb.) vzhledem k tomu, že dovoláním napadený rozsudek byl vydán dne 13. 12. 2006. Dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen, je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to pro otázku aktivní legitimace kolektivního správce k uplatnění nároku na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem nositelům práv z autorského zákona, která nebyla dosud dovolacím soudem řešena. Dovolání je důvodné.

Nesprávné právní posouzení věci, které dovolatelka uplatňuje (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 95 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění účinném do 22. 2. 2005, tj. v době vzniku uplatňovaného nároku, účelem kolektivní správy práv podle tohoto zákona je kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových práv autorských a majetkových práv souvisejících s právem autorským a umožnění zpřístupňování předmětů těchto práv veřejnosti.

Podle § 96 autorského zákona povinně kolektivně spravovanými právy jsou a) právo na odměnu za užití děl způsoby výslovně vyjmenovanými zde v bodech 1. – 5., b) právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla či výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam, c) právo na užití kabelovým přenosem děl, živých výkonů a výkonů zaznamenaných na zvukový záznam s výjimkou takových výkonů, jejichž zvukový záznam byl vydán k obchodním účelům (písmeno a/ bod 1), a dále právo na užití kabelovým přenosem zvukově obrazových záznamů a zvukových záznamů jiných než vydaných k obchodním účelům (písmeno a/

bod 2).

Podle odstavce 2 tohoto ustanovení nositelé práv jsou pro výkon práv podle odstavce 1, jakož i pro domáhání se nároku na vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného výkonu takto kolektivně spravovaného práva zastoupeni ze zákona příslušným kolektivním správcem.

Podle § 100 odst. 1 autorského zákona kolektivní správce je povinen s péčí řádného hospodáře, odborně a v rozsahu uděleného oprávnění (kromě jiného): a) zastupovat každého nositele práv při výkonu jeho práva, které ze zákona kolektivně spravuje, b) převzít za obvyklých podmínek zastoupení každého nositele práv při výkonu jeho práva, pokud o to požádá a prokáže, že došlo k příslušnému užití předmětu ochrany, a není-li pro výkon téhož práva ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a pokud jde o díla, pro výkon téhož práva k témuž druhu díla, zastupován již zahraniční osobou podle ustanovení § 97 odst. 5 písm. a), c) zastupovat každého nositele práv při výkonu jeho práva v rozsahu s ním sjednaném, d) zastupovat nositele práv za rovných podmínek, ... i) domáhat se vlastním jménem na účet zastupovaných nositelů práv nároku na vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného výkonu kolektivně spravovaného práva a nároku na zdržení se neoprávněného výkonu kolektivně spravovaného práva, ledaže se nositel práva, je-li k tomu oprávněn, takového nároku domáhá sám nebo je to neehospodárné, j) vybírat v souladu se zákonem a smlouvami podle písmene h) pro nositele práv odměny a případné příjmy z vydání bezdůvodného obohacení, rozdělovat je a vyplácet je v souladu s rozúčtovacím řádem.

Podle odstavce 3 tohoto ustanovení kolektivní správce zastupuje nositele práv svým jménem a na jeho účet. Kolektivní správce vykonává kolektivní správu nevýdělečně. Kolektivní správce je však oprávněn požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů.

Tato úprava zakládá systém tzv. povinné kolektivní správy taxativně stanovených autorských práv a z nich odvozených nároků, což znamená, že ze zákona je k jejich výkonu povolán kolektivní správce, který vlastním jménem na účet zastupovaných subjektů (nositelů práv) činí zákonem předvídané úkony směřující k tomu, aby odměny, případně náhrady za bezdůvodné obohacení při neoprávněném užití díla, byly vybrány a přerozděleny mezi nositele práv. Smyslem systému kolektivní správy autorských práv je umožnit, aby každá z oprávněných osob obdržela odpovídající autorskou odměnu za užití jejího díla větším počtem subjektů; jde většinou o natolik složité nároky, že jejich individuální správa je příliš komplikovaná či nákladná, někdy až prakticky vyloučená (srov. např. Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, zejména str. 748-749 - body 5 a 6, str. 751 - bod 10 či str. 756 - bod 3). Zákon v tomto směru výslovně pamatuje jak na oprávněné užití díla, tak na užití neoprávněné, kdy autorovi náleží náhrada. Vcelku logicky pak neupravuje výslovně nárok na náhradu škody vůči státu, jehož odpovědnost se v tomto konkrétním případě odvíjí od nesprávného úředního postupu v souvislosti s přechodným ustanovením autorského zákona.

V posuzované věci tedy nejde o nárok na odměnu za oprávněné či neoprávněné užití díla uplatňovaný vůči uživateli, nýbrž o náhradu škody vůči státu, který svým nesprávným úředním postupem znemožnil žalobkyni, aby po určitou dobu tyto odměny vybírala a přerozdělovala. Žalobkyně tedy nepožaduje náhradu svých výdajů či nákladů ani zisku, který by ušel jí samotné jako kolektivnímu správci autorských práv. Jde o ušlý zisk (podle § 442 odst. 1 obč. zák. se za ušlý zisk považuje ušlý majetkový prospěch, spočívající v nenastalém zvětšení /rozmnožení/ majetku poškozeného, které bylo možno - kdyby nedošlo ke škodné události - důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí) jednotlivých autorů, který nyní žalobkyně jménem svým a na účet jednotlivých autorů vymáhá vůči státu (§ 100 odst. 3, věta první, autorského zákona). Vymáhat pohledávku sám svým jménem „na účet“ někoho jiného znamená sice, že jde o vymáhání ve prospěch této jiné osoby, avšak do rukou vymáhajícího, který také plnění od dlužníka sám přijímá, a tímto plněním zaniká pohledávka a dluh dlužníka (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. [25 Cdo 2193/2006](#)); v takovém případě je aktivně legitimován zástupce, který na účet zastoupeného pohledávku uplatňuje. Podle

autorského zákona kolektivnímu správci žádná autorská či související práva nevznikají, stává se pouze komisionářem nositele těchto práv, oprávněným je uplatňovat vůči třetím osobám (viz citované dílo, str. 749 - bod 6). Ač tedy z hlediska hmotného práva nárok na plnění v souvislosti s užitím autorského díla přísluší autorovi, je k jeho vymáhání povolán ze zákona kolektivní správce, jehož aktivní legitimace v případném sporu je dána právě zákonem založeným nepřímým zastoupením autorů. Tak tomu nepochybně musí být i ve sporu proti státu o náhradu škody, spočívající v tom, že pro nesprávným úředním postupem vyvolanou nečinnost kolektivního správce ušel autorům zisk z odměn, které jim měly být po vybrání přerozděleny.

Z uvedeného je zřejmé, že posouzení otázky aktivní věcné legitimace žalobkyně jako kolektivního správce podle autorského zákona není v rozsudku odvolacího soudu správné. Dovolání je tak z hlediska uplatněného dovolacího důvodu podle § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. důvodné, a dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, o. s. ř.); vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl rozsudek zrušen, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil i jeho rozsudek a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).